

Učiteljski list

GLASILO „ZVEZE SLOVANSKIH UČITELJSKIH DRUŠTEV V TRSTU“.

Izhaja 1. in 15. vsakega meseca. — Uredništvo (slovenskega dela) in upravnništvo v Trstu (15), Via Udine 35, III. Hrvatski dopisi naj se pošiljajo na naslov: Vinko Šepić, nadučitelj u Buzetu. — Izdaja „Zveza slovanskih učiteljskih društev v Trstu“, odgovorni urednik slovenskega in hrvatskega dela Jože Pahor. — List je za člane izdajateljice brezplačen, naročnina za nečlane Lir 30.— Tekoči pošt. račun. — Tiska Tiskarna Edinost v Trstu.

Št. 2

V Trstu, 15. januarja 1926.

Leto VII.

Gospodinjska nadaljevalna šola [Leopold Paljk]

(Nadaljevanje.)

Tu hočem podati o posameznih predmetih kratko poročilo. Istočasno bom navedel vire in pripomočke, katere sem uporabljal pri obravnavi posameznih predmetov:

Vzgojeslovje:

(Viri: Ušeničnik: Vzgojeslovna načela; Slomšek: Zbrani spisi; Bežek: Vzgojeslovje; Förster: Schule u. Charakter, Jugend u. Jugendlehre, Erziehung u. Selbsterziehung.)

Odkrito si moramo priznati, da imamo Slovenci še zelo revno vzgojno slovstvo, posebno pravega poljudnega vzgojnega beriva nimamo.

Učitelju bo pri teh predavanjih neprimerno dobro služil Förster z omenjenimi vzgojnimi publikacijami. — Omenjam še, da so te knjige (zlasti nemške) danes neprimerno drage in si jih posamičnik pri najboljši volji le težko naroči, zato povdarjam ponovno, da je treba upostaviti zopet učiteljsko knjižnico.

Tudi Cadežovo knjigo «Most v življenje» sem s pridom uporabljal.

Izmed posamičnih vzgojnih predavanj, katerih sem imel v vsem letu 38, omenjam le nekatera: O vzgoji sploh, o samovzgoji, krepitev in utrditev volje, o materinski vzgoji, o duševnih vplivih na voljo; razum, čuvstvo, domišljija, o vzgojnih pravilih, o ženski vzgoji (naloge žene), o socialni vzgoji itd..

Gospodinjsko spisje.

Vaje v sestavljenju spisov za gospodinje. Naročilna pisma (za semena, gospod. potrebščine itd.), razna kupčijska pisma in sestava računov za prodano blago (mleko, jajca, zelenjavo, perutnino itd.). Pobotnica, dolžna pisma, menjice, pogodbe. Poraba poštnih nakaznic, spremnic, železniških listov. Oddaja pism in brzojavk.

Gospodinjsko računstvo:

(Viri: Kraus-Habernalova rač. III. stopnja.)

Ponovitev 4 operacij. Gospodinjski računi. Tržne cene. Prodajni in nakupni računi za živila, perilo, obleko. Računi o potrebni množini in o nakupu semen in umetnih gnojil. — Prodajni računi za mleko in mlečne izdelke. Računi o izkupičku za prodana jajca in perutnino. Obrestni in odstotni računi. Poselski računi. Borzni tečaji.

Knjigovodstvo:

(Viri: Purgaj: Gospodinjstvo.)

Koristi knjigovodstva. Sestava inventarja in proračuna. Kako vodimo dnevni zapisnik o do-

hodkih in stroških. Kako sklenemo letni račun. Zapisnik dolžnikov in upnikov.

Kmetijsko gospodinjstvo:

Omenjam brž v začetku, da mi pri tem zelo koristi knjiga: Gospodinjstvo, katero je spisala čast. šol. sestra pok. Lidvina Purgaj, bivša voditeljica «Gospodinjske šole» v Ljubljani.

Med nemško tozadevno literaturo sem zasledil te le knjige s snovjo, ki je res strokovno obdelana: Zur Stütze der Hausfrau, spis. H. Dorn, 10. natis. Stane 8 zlatih mark, t. j. okoli 50 lir. Das Landkochbuch v. Kleeman u. Caspari. Cena 4 zl. marke. Landwirtschaftliche Haushaltungskunde v. Lichtenberg, III. natis — 6 zl. mark. Te knjige se dobijo v založbi: Paul Parey, Berlin SW. 11 — Hedemannstrasse 10 u. 11. — Knjige gotovo radevolje priskrbi (proti mali odškodnini) vsaka založba.

Kdor pa bi se želel še natančnejšega vpogleda v nemško tostvarno berivo, mu radevolje postrežem s sezname v zadnjem času izdanih knjig, ki mi jih redno dopošilja nemški Reichsverband, landwirtschaft. Hausfrauenvereine v Berlinu.

V I. tečaju sem obravnaval iz gospodinjstva: hišno gospodinjstvo sploh: (stanovanje, pohištvo, spravljanje in čiščenje, umivanje oken, snajenje svetilk, jedilnega orodja itd.), kurjava in razsvetljava; udobnost v hiši in hišni red; pogrinjjanje mize, serviranje, red pri mizi, pravila dostojnosti itd. (Omenjam knjigo o lepem vedenju in pravila zaoliko.)

Vrtnarstvo:

(Viri: Humek: «Domači vrt» — izšlo 1924 in Koprivnik: «Domači vrtnar», izdala družba sv. Mohorja l. 1903.)

Razpravljal sem največ po Humkovi knjigi: O zunanjih organih rastline, o notranjem razvoju in hranitbi rastlin, ter prešel nato k splošnemu vrtnarstvu, t. j. o uredbi vrta, pripravi zemlje, gnojenja, o glavnih vrtnarskih opravilih.

Obdelal sem zatem: Posebno vrtnarstvo, zlasti zelenjadarstvo, t. j. kapusnice, stročnice, listnato in korenasto zelenjad, čebulnice, bučnice, gojitev paradižnikov, špargljev itd., nadalje dišeča zelišča; podal navodila za shranjevanje povrtnine čez zimo.

Cveticarstvo.

(Viri: zgoraj omenjeni knjigi.)

Podal sem splošna pojasnila glede gojitve vrtnih cvetic. Opisal posamezne cvetice (enoletne, dvoletne in trajnice). Razvrstil iste (poleti in jeseni cvetoče), poučil, kako gojiti čebulnice, naglje, kako rože cepiti in razmnoževati, kako gojiti sobne cvetice (o posodi,

zemlji, zalivanju, vzgoji, presajanju, svetlobi, zraku, zajedalcih, zdravljenju bolnih rastlin itd.). Opisal sem najnavadnejše (najhvaležnejše) sobne cvetice ter pojasnil, kako se goje posamične.

Kuharska navodila in recepti.

(Viri: Planinšek: Kuharica; Remec: Varčna kuharica; Kuharske bukvice za kmečke žene in dekleta; Posamične štev. «Mladike» in «Ženski svet»; Caspari: Das Landkochbuch.)

Povdarjam pa takoj, da so se v tem letu gojenkam nudili le nekateri praktični nasveti ter sem jih seznanil z najnavadnejšimi pojmi kuharske umetnosti. Pouk v kuhanju nameravam uvesti v II. tečaju ter v to naprositi izvežbano kuharico.

Zdravstvo.

(Viri: Homan: Higijena ter Higijena na kmetih; Dolšak: Zdravstvo (v knjigi Gospodinjstvo); Breclj: Boj jetiki.)

Obravnavana snov: o splošni higijeni; opis človekovega telesa; o zraku, vodi, zemlji stanovanju; o osebni higijeni, nega dihal, prebavil, ožilja, sečnih organov, živčevja, nega telesne kože (kosmetika) in tipa, nega zobovja; o higijeni infekcijskih bolezni: o mikroorganizmih, povzročiteljih infekc. bolezni (t. j. o bakterijah, protozojih), o življenjskih pogojih bakterijev in protozojev, kako isti škodujejo, o infekciji in imunosti, dalje o obrambnih sredstvih proti infekc. boleznim (razkužila, cepljenja itd.).

Iz socialne higijene sem natančno obravnaval tuberkulozo (12 predavanj), alkoholizem in njegove zle posledice (8 predavanj).

Pri obravnavi te snovi so mi tudi koristile publikacije in propagandni letaki «Svete vojske» v Ljubljani, katere mi je vodstvo te ustanove dalo radevolje in brezplačno na razpolago. Omenjam še, da izdaja «Sv. vojska», list, ki zasluži večjega uvaževanja, to je glasnik za gojitev treznosti in npravno povzdigo naroda: «Prerod», ki izhaja mesečno, ter ima poučno prilogo «Zdravje», ki jo ureja dr. Ivo Pirc, predstojnik higijenskega zavoda v Ljubljani, ter sodelujejo med številnimi zdravnikstrokovnjaki tudi: dr. Derganc, dr. Černič, dr. Breclj, šol. zdravnik primarij, dr. Demšar, dr. Robič in drugi. Predali listov «Zdravje» in «Preroda» so odprti tudi učiteljstvu. List stane letno L. 10.

Želeti bi bilo, da vsi ki delujemo za ljudsko izobrazbo in blagostanje, stopimo v krog sotrudnikov, če ne, pa vsaj naročnikov in širiteljev tega glasila, ki mu je cilj označen že v imenu. «Zdravje» bo prerodilo tudi naše ljudstvo. Zavest, da je to naše največje premoženje, da bo ljudstvo prerajeno, v slednjem rojaku udomači smisel za zdravje in ljubezen do njega. Vsi predobro vemo, da okužen narod nima bodočnosti in je zapisan smrti.

Prelepo priliko, podati smernice, kako obvarovati pogube poedinca in s tem ves rod, ki nam jo povzroča jetika, alkohol in nebroj nalezljivih bolezni, ima vzgojitelj v gospodinjstvi nadalje-

valni šoli, kjer je mladina dovolj sposobna in zrela, da sledi razpravam.

V tem letniku sem obravnaval tudi snov o postrežbi bolnikom.

Nadalje o strupih in zastrupljenju. Praktično se gojenke vadijo v obvezovanju ran, tako s trikotnim robcem, kakor s povoji.

Lahko trdim, da je pouk o tem predmetu zelo zadovoljil gojenke, ker so zlasti v gori navedenem skoro popolnoma nepoučene.

Slovstvo.

(Viri: Grafenauer: Kratka zgodovina slov. slovstva; Lovrenčič: Brstje iz vrta slov. pesništva. Izdala družba sv. Mohorja l. 1918.)

Prededali smo že precej obširno predkrščansko dobo Slovencev (do l. 800.) naselitev, kultura in krščanska doba; sv. Ciril in Metod; germanizacija, doba luteranstva; Primož Trubar, prvi slov. pisatelj, «našiga imena in jezika človek» Vipavec Sebastijan Krelj, iz dobe katoliške reformacije; pisatelj-redovnik Janez Svetokriški.

Iz prosvetljene dobe: Marko Pohl in Valentin Vodušek, iz dobe romantike: Prešeren-Sloinšek, iz dobe po l. 1848: Levstik, Jenko, Jurčič. (Nadaljevanje sledi v II. tečaju.) — Iz italijanskega slovstva: Dante in najvažnejši. Pri podajanju italijanskega slovstva mi je koristil Debevčev prevod Dantejeve Božanstvene komedije, kakor tudi Resova izdaja o priliki 600-letnice Dantejeve smrti. Nadalje vsem dobroznana: Lungo i secoli... — Razume se, da je bila nemogoča temeljita poglobitev v velika dela italijanskih nesmrtnikov, posebno vsled tega, ker nimamo prevodov.

Italijanščina.

Vsled odloka šolskih oblasti se je vpeljala v gospodinjstve šole tudi italijanščina, katero sem poučeval po Kleinmayerjevi in tudi Gregoričevi knjigi.

Petje

je služilo posebno v razvedrilo zlasti med odmor. Peli smo dvoglasno razne Bajukove in Devove pesmi; dalje tudi otroške pesmi iz Kumarjeve zbirke.

V navedenem sem podal v I. tečaju obravnavano snov. Dekleta so z izredno marljivostjo posečala tečaj. Uspeh ni izostal. Vpisanih deklet je bilo 56. Razen 2 deklet, ki sta si med šolskim letom poiskali službo v mestu, so vsa dekleta tečaj dokončala. Pomisliti je tudi treba, da je bilo med gojenkami 16 tvorniških delavk, ki morajo v zimi in mrazu zjutraj že ob štirih v Ajdovsko tvornico. In vendar — tudi ta dekleta so vztrajala. Iz vsega povedanega sledi, da je naša mladina ukaželjna. Odprimo ji tedaj srce in glavo, vodimo jo na poti trdega boja mi, ki smo v to poklicani že po svojem visokem poslanstvu, in izvršili smo plemenito delo.

(Popraviti je v 1. številki 4. odstavek: In ko dovrši fant in dekle 14. leto? — V odstavku o učnih predmetih I. tečaja pa: najnavadnejši recepti.)

O razvoju kmetijstva na Danskem

Uvod.

Proti koncu desetletja 1860-70 se je pojavila v vseh deželah zapadne in srednje Evrope poljedelska kriza, ki traja ponekod še danes. Takrat so namreč nastopile na svetovnem trgu Severna Amerika, Vzhodna Indija, Rusija, Argentinska in Avstralija s svojimi poljedelskimi proizvodi, ki so bili znatno cenejši kot evropski. Posebno prekmorska žitna konkurenca je postala silno občutna. To konkurenco so omogočili: mala obljudenost in velika plodnost imenovanih zemelj, razvoj prometnih sredstev in naraščajoče prebivalstvo Evrope. Evropsko prebivalstvo je bolj naraščalo kot pa proizvodi poljedelstva, zato je bilo prisiljeno prehranjevati se z živili iz manj obljudenih krajev. Seveda je imelo uvažanje cenjenih živil še drugo težko posledico, da je namreč povzročalo nižanje cen domačim kmetijskim produktom.

Ker so pa pred uvozom živil iz daljnih zemelj naglo naraščale cene proizvodnih sredstev, posebno zemljišč, a tudi orodja in mezd poljskih delavcev, je kriza nastopila toliko lažje in usodnejše. Proizvajalni stroški so bili odvisni od krajevnih činiteljev, cene kmetijskih produktov pa od svetovnega trga, na katerega je stopilo vse kmetijstvo. Dokler vlada taka neskladnost, ni predvidjati, da bi kriza prenehala.

Vse to ima seveda silen vpliv na poljedelske razmere, da, povzroča pravi prevrat v kmetijstvu. Niso namreč vse cene živil (proizvodov) enako podvržene padanju, ampak najbolj cene takih, ki se morejo lažje prevažati in delj shranjevati. Prekmorska, svetovna konkurenca je torej mogoča le v gotovih produktih, posebno pri žitu in volni.

Kriza se je pojavila tudi na Danskem, vendar ni mogoče trditi, da bi bila povzročila splošno nazadovanje kmetijstva. Povzročila pa je pravi preobrat kar se tiče poedinih panog zemljedelstva. Zelo se je omejilo pridobivanje žita, cene zemljišča pa so vendar spet začele naraščati in je narasla tudi produkcija sirovin, kakor se je dvignil izvoz kmetijskih proizvodov, dasi se je število danskega prebivalstva znatno povečalo.

Važno je pri tem, da proizvaja dansko kmetijstvo večinoma v malih kmetijskih obratih in je v Danskem komaj $\frac{1}{4}$ velikih obratov. Ker pa je na ta način prebivalstvo redkejšje, je tudi obdelovanje ekstenzivno na polju. Je pa obenem tudi intenzivno, ker je konkurenca inozemskega žita povzročila močnejšo živinorejo. Poslednja se je na Danskem v enem četrstoletju podvojila; poleg tega se je izboljšala kvaliteta ter se je obratna doba, posebno pri prašičjereji, znatno skrajšala. Dokaz napredovanja kmetijstva na Danskem je že to, da je kmetijsko prebivalstvo ostalo sorazmerno z drugimi poklici nespremenjeno, med tem ko je p. odrugih državah padlo ter se je povečalo število industrijalnega sloja. Važno je, da se kmetiško ljudstvo ni vzdržalo na svoji višini morda s povečanim materialnim delom, ampak s tehničnimi pripomočki pri delu in s spremenjenimi oblikami dela.

Nemčija je silno pripomogla k razvoju znanosti in k napredku v tehniki, toda izkoristili so te pridobitve še le v inozemstvu. V tem področju, v področju praktične izrabe nemških

izumov, v razširjenju znanstva in načel racionalne tehnike je Danska napravila čudeže in mora biti drugim vzor. Prilagoditi so znali znanstvene pridobitve celo malim kmečkim obratom. Danski kmet ni bil drugačen kot je kmet povsod in v vseh časih: le s težavo sledi napredku — treba ga je pehati. Za to so potrebni močje, ki ne obvladajo le znanja, ampak ki imajo tudi praktičen pogled za potrebe kmečkega gospodarstva in razumejo kmečki značaj. **Več je vreden en sam praktični korak dalje, kot pa deset korakov naprej v znanosti. Praktična uporabljivost je vse, a nič ni škodljivejšega kot je malokrvna, življenju tuja mandarinska modrost.**

Socialne razmere kmečkega prebivalstva.

Kakšno je razmerje prebivalstva na Danskem, nam kaže naslednja skrižalka (po stanju l. 1890):

S T A N O V I		Število	% vsega preb.
1	Nematerielno delo	135.806	6'2
2	Pošta in železnica	26.644	1'22
3	Kmetijstvo	882.336	40'6
4	Industrija in obrt	534.428	24'6
5	Trgovina	172.929	7'96
6	Promet (po suhem in po vodi) .	42.118	1'94
7	Ribištvo	32.912	1'51
8	Delavci brez določnega poklica	207.595	9'55
9	Penzionisti in rentirji	137.563	6'33

Najmočnejše je torej zastopan kmečki stan: 40,6%. To je kompaktna masa, ki ji stoji nasproti 24,6% prebivalstva v industriji in obrti. Ne smemo pa pozabiti, da je to poslednje prebivalstvo razcepljeno v najrazličnejše industrialne panoge, od katerih večina izhaja iz kmetijskega snovanja in je tedaj od njega odvisna. (Danska nima lastne veleindustrije).

Zajemljivo in važno je tudi, kako je sestavljeno kmečko prebivalstvo na Danskem. Poučna je ta le slika:

Načelnikov družin	24, 8%,
njih pripadniki	57, 9%,
uslužbeni	17, 3%.

Izven rodbin je torej le 17, 3%. Več kot $\frac{1}{4}$ prebivalstva se pa nahaja v rodbinski zvezi, kar je ogromnega pomena. Ni torej v odvisnosti in pod pritiskom mezdnih razmer, marveč jih veže robina s svojimi vezmi in krepostmi, z moralno silo, z etično močjo, ki je nad vsem njim delom in življenjem. To dejstvo je ogromne važnosti, ker vidimo, da moderni industrializem človeka duševno in telesno ubija in da se razkrajajočim tendencam današnjega kapitalističnega razvoja upira le kmetiško ljudstvo, ki je pravil, iz katerega se vedno spet poživlja veliki ljudski tok.

Kmet je na Danskem povečini neodvisen: na vsakih 100 gospodarjev pride 20, 1, ki so popolnoma ali deloma odvisni (s svojimi rodbinami vred) od drugih. Število kmet. obratov narašča in se je v 60 letih podvojilo, kar je dokaz, da se umika veliki obrat (veleposestvo) in da narašča mali, ki bazira na rodbini: zemljedelstvo se pokmetuje. Kmet je nosilec gospodarskega napredka, veleposestvo nima odločilne besede.

Stari kmet, ki je bil tlaččen skozi stoletja, je izginil, samostojni kmet z gospodarsko in osebno neodvisnostjo je stopil v ospredje in malo je kmetov v Evropi, ki bi se lahko merili z danskim, malokje je kmetski stan, ki bi imel

tolik delež na vsem kulturnem življenju naroda.

Dva vzroka navajajo Danci za ta razvoj: ljudsko visoko šolo in v novejšem času društveno in razdružno življenje. (Dalje.)

Naša čestitka

Mi želimo našim kolegom i kolegicam čestitati Mladu godinu. Ali smo u neprilici — Kako i što! Mi ju ipak njima svima od srca čestitamo; svima, i onim drugovima koji ostaviše naše učiteljske redove dizertiranjem. Želimo i ovima svako dobro, ako to «dobro» zaisti postiči uzmognu. A mi dvojimo, jer to dobro, jer sreća gradi gnezdo v srcu, u duši. A to srce govori i bije i kad mu «gospodar» zapoveda: Stoj! Šuti! Sakrij se! Da te ne čujem! Iako ovako gazda zapoveda, ali to srce, taj vragoljan, ne će da šuti i miruje.

Naši dakle učiteljski dezerteri neka pevaju na Novu Godinu: Miruj, miruj srce moje. — Dvojimo da će ono mirovati. Ne će oni biti dakle — srećni, jer ne će biti mirni, spokojni — ah, ta savest! Ta duša! Pa zašto ju imamo?! Bilo bi najbolje imati samo to grešno, lepo telo sa dotičnim trbuhom!... Mnogi hoće da zataje, uguše svoju dušu, savest, srce, — ali to ne mogu... Eto nesreće?

Gdekoji radi mira izvanjskega zadobiše tako nemir unutarjni. Da li se to isplati?! Koji mir većma važi? Onaj izvanjski ili unutarjni? Prigodom Nove Godine nek o tome naši «mira» željni saznanici razmišljaju. Ako se oni odluče za izvanjski mir, ako im ga «srce» odabere za

ljubavcu, oh, tada — bolje je za njih i za nas da su daleko od nas...

I onima koji sede na «dve stolice», čestitamo Mladu Godinu. — Nekoji drugovi i drugarice — moraju da plaćaju članarinu dvem društvima učiteljskim — i to radi mira. No ni ovi ne će biti mirni u novoj godini, jer će im dvostruki trošak poremetiti mir, — sveti mir... A mi i ovima želimo novom godinom mir, sreću.

Hoće li ju imati?

Pa, pijmo braće i pogostimo se na Novu godinu! Možda ćemo u tomu uživanju naći utehe, mira. Pijmo, vino je možda jače od srca. Pijmo i jedimo, možda oboje će moći ugušiti unutarnji glas savesti! Uživajmo! — Ps! Tiho! Danas se možemo samo tiho, vrlo tiho i oprezno zabavljati. Eto — i tu već nema sreće!

Čestitamo svima, svima, svoj našoj braći i sestrana srećnu Mladu Godinu. A komu će biti uslišana naša čestitka? Pa komu drugomu nego čestitoj, poštenoj braći što se kupe kao pčele u toplom zagrljaju naše organizacije! Ovima čestitamo želeći svako dobro. I šteći će ga. Hoće, tako mi Boga! Hoće, jer i Bog stoluje u srcu, u duši, i to u čistome srcu. — Samo čisti među nama bit će srećni. Samo ovi uživaju pravi mir — mir duše, srca, savesti. Mir njima! Mir njihovim kućama! Srećna Mlada Godina!

O metodi „Montessori“

Naša metoda je v praksi prelomila s staro tradicijo. Opustila je šolsko klop, ker otrok ne sme biti prikovan na enem mestu, ko prisostvuje lekcijam učiteljice; opustila je šolski oder, ker učiteljica ne sme več deliti kolektivnih lekcij, ki so potrebne starim metodam. Te stvari so prva zunanja znamenja še globlje notranje izpremembe, ki dovoljuje otroku, da dela sledeč svojim naravnim nagibom, ne da bi bil vezan na nespremenljivo dolžnost, na programe, brez filozofskih in pedagoških predsodkov, ki slonijo v stari šolski zamisli na principu «podedovanja».

Novi problem sloni predvsem na sledečem: ustvariti okoliš, primeren delavnemu otroku. Ta potreba je jasna, ker, opustivši lekcije z namenom, da se nadomestijo s samohotnim delom otroka samega, je bilo potrebno temu delovanju dati neke zunanje objekte, na katerih bi se moglo izživljati. Tako smo najprej razrede izpremenili v prave «Otroške dome», ki jih je treba opremiti z upravo, primerno velikosti in fizični moči bitij, katera naj v njih bivajo: z majhnimi stolicami, z mizicami, z umivalniki, z drobnimi toaletnimi predmeti, s preprogicami, z omaricami, prtiči in malim posodjem. Vse to ni majhno samo po obliki, ampak tudi zadosti lahko po teži, kar dovoljuje tri- ali štiri-letni deci, da vse predmete prenaša, sobo preurejuje in pa da vso upravo prenaša na vrt ali pa na balkone. Vse je zelo preprosto ter je pri-

merno ne samo telesu, ampak tudi duševnosti otrok, ki je bolj enostavna, drobnejša od naše.

Največji pogrešek pri naših igračah je bil namreč ta, da smo dajali otroku «facsimil» v malem naših, v sestavi zelo zamotanih predmetov, ki odgovarjajo naši duševnosti, in sicer od omarice s predali za punčke tja do različnih vojnih ladij. Otroci pa so posebno veselili, kadar dobé predmete, ki so preprosti in drugačne sestave od naših. To nam najbolj dokazujejo takrat, ko se igrajo z igračami, ki so jih sami ustvarili, raje nego z dragocenimi in dragimi našimi darovi.

Postavite prikupljive zavesice namesto vrat — navadne deščice, naslonjene na oporo, da so prenesljive, namesto miznic — kak podgrebnjak, to je: kos lesa ali platna, na katero lahko položiš in razložiš opravo — in videli boste, da bo vaša majhno družbo prevzelo pravo, delovno veselje. To ustvarja šolo v kraj zabave namesto v orodje trpinčenja in ima še to prednost, da lahko z malenkostnimi denarnimi sredstvi opremite razred, s sredstvi, ki se ne dajo primerjati vsotam, potrebnim za težke vzorne klopi iz lesa ali železa, za monumentalne omarice, za strašče šolske odre in podobno pripravo, ki jo fabricirajo v visokem številu, da ubijajo energijo naše mladine.

Ko smo napolnili šolo s to majhno in prijetno opravo, usmerimo delavnost otrok, da jo vse uporabljajo, postavlja spet na mesto, ko jo je zganila, da jo nanovo sestavlja, ko jo je razstavila, da jo čisti, pere, izpraši in očedi. Tako

uvajamo neko posebno delo, ki se je na izreden način izkazalo primerno za drobno deco. In ona v resnici čisti, v resnici urejuje; dela z veseljem in si pridobiva zgodnjih spretnosti, ki se zdijo skoraj čudežne in ki so pravo odkritje za nas, ki jim nismo dali nikoli prilike na kak primeren, razumen način vaditi lastno delavnost. Res je namreč, da smo mi deco, ki se je hotela pečati s predmeti, kateri niso njene igrače, vsekdar ustavili z vzkliki: «Miruj, ne dotikaj se tega!» In to se je ponavljalo vsekdar in povsod, kadar se je dečjim rokam zahotelo po naših rečeh. Le najrevnejšim otrokom je bilo dovoljeno (seveda: naskrivaj!), posnemati mater, ki kuha ali pere perilo. Zato se otroci v «Otroških domih», kjer imajo na razpolago toliko majhne in preproste priprave, s katero smejo opravljati resna dela, tja do pripravljavanja mize, podajanja kosila, pranja posode in kozarcev, tudi čutijo sredi srečnega življenja in vse zaradi ljubezni, ki jo imajo do vseh teh reči, skoraj posvečenih, ki jim ni bilo dano, ne morda upo-

rabljati jih, pač pa niti dotakniti se jih. Tako se izpopolnjujejo, učijo se gibati, ne da bi zadevali ob stvari, prenašati predmete, ne da bi jih razbili, jesti, ne da bi se pri tem pomazali, umivati, ne da bi si zmočili obleke. In končno se vsi predmeti, zaradi katerih je bilo toliko strahu, ohranjujejo nepoškodovani, vključno njihovi nežnosti in krhkosti in tudi kljub dejstvu, da spadajo v okoliš bitij, ki jih smatramo za razdirajoča.

Veselje, ki ga deca občuti v naših šolah, in pa misel, tako preprosta, uporabljanja njene delavnosti v svrhu ohranitve reči, ki jo obkrožajo namesto za delo, ki ugonablja toliko materiala in toliko otroške energije, (kakor se je godilo v fröbelijanskih vrtcih, dandanes že odpravljenih, kjer je delo bilo v prvi vrsti vzrok kratkovidnosti, razširjene med deco) sta bila dva glavna faktorja neizmerne razmaha, ki ga je naša metoda doživela po vsem svetu.

(Dalje.)

Razlike

Ker poznamo celotni ustroj življenja in njega posebnosti zlasti v naši deželi, razumemo pojave na vseh poljih javnega življenja. Ne ježe se nam lasje, ker ne obupujemo. Verujemo kljub ponovnim razočaranjem v prepoved, h kateremu pripomorejo vera, močna volja in vztrajno delo. Saj nobeno, niti najmanjše obče-koristno delo ni brez občedobrih in koristnih posledic. Kar pa smatramo za nepravilno, slabo, škodljivo, grdo itd., moramo bičati.

Koliko je zanimivih cvetk na polju našega šolstva! Raznobarvne so in neprijetno dišeče, nam naravnost zoprne. Menda nadrejenim šolskim organom ustrezemo, če le nekaj takih cvetk utrgamo, da se prepričajo o njih vrednosti.

Postojnsko didaktično ravnateljstvo se odlikuje po odstranitvi starejšega učiteljstva od voditeljskih mest in po zaupanju teh mladim ital. tovarišem. Slovenskemu učiteljstvu je sicer dalo častno priznanje, češ: «Vi delajte, novi «incarcerati» bodo le podpisovali!» Hvala Vam, g. ravnatelj! Sicer pa, dasi nam naš ponos ne dovoljuje, da bi mogli biti tako slepo vdani, vendar povdarjamo, da bi našo dobro voljo tudi tukaj uveljavili, če bi bile vmes poštenost, iskrenost in dobra volja. Da te manjkajo, in kako si novi «incarcerati» tolmačijo vodstvo, govoré dejanja.

Več bivših voditeljev (ic) in drugih tovarišev (ic) je kar čez noč postalo zelo nevarnih, ker se je tako zahotelo kaki 19-letni učiteljici in

voditeljici, 20-letnemu voditelju, ki pozna šolo le po svoji visoki domišljiji. Sledile so okrožnice o nekorektnosti slovenskega učiteljstva napram italijanskim tovarišem in dr. Vse torej na naš račun.

Ti neizkušeni šolski pooblaščenici naj bi poučili in posvarili slovenske učitelje, ki poznajo skozinsko svoje dolžnosti in so v vsakem oziru na mestu!

Sumničjenja in neutemeljene ovadbe so zalegle. Eden je že odšel, ne v lastno in drugih dobro, ker zloben namen nima — vsaj trenutno — dobrih posledic. Učitelja Kodriča bi ljudstvo rado v Košani, ker je pretehtalo njegovo in pooblaščenčovo vrednost. Starši se ježe, ker je bajé ovadba vsebovala tudi njih slabo sodbo o Kodriču, kar ni resnično.

Mladi voditelj bi gotovo med ljudstvom rad nekaj veljal. A ljudstvo ne ceni naslovov, marveč delavne može. — Tudi se nam zdi čudno, da je nekje italijanski tovariš obolel na račun pouka, ker ni dobil zaprosenega dopusta, a je bil zopet hitro zdrav, ko se mu je ugodilo.

Kaj velja okrožnica didaktičnega ravnatelja, da ne sme nihče vprašati podaljšanja božičnih počitnic, oziroma izostati (!), če pa ta učitelj dobi dopust, medtem ko ga oni zaman utemeljeno prosi! Nam ni treba ponavljati o točnosti in redu, ker nam je to v krvi — kar gg. gotovo dobro vedo —, drugič pa vemo, da je pojem «točnost» zelo raztezen in je točnost dvojna: ožja za nas, širja za druge.

Pristojna šolska oblast naj ve, da taka dejstva kličejo po korekturi. Vsaj tukaj ne delajte razlik!

Šolski i učiteljski pobirci

1. Učitelju se ne povrača ispitna pristojba od L 25, iako nije pristupio k ispitu na poziv škol. proveditura bilo s kojeg razloga.

2. Odsad bit će nagradjeni učitelji, kojima je poverena verska poduka.

3. Kandidat (učitelj) za natečajni ispit (l'esame di concorso) ne sme da bude stariji od 35. godina; no ovo vredi za one učitelje, koji se još ne nalaze u aktivnoj učiteljskoj službi.

4. Učitelj ne prima odštetu ako je svojevoljno prekinuo službu (obuku), pa bilo ovo i zbog bolesti; odšteta (indennità) pripada onima iza deset godina u službu uračunive službe, koji su bili službeno dignuti od podučavanja radi didaktične nesposobnosti usled bolesti, ili onima, koji ne mogu nastavi pretrgnuto obučavanje iza raspusta (aspettativo) iz zdravstvenih razloga, ili još pre ovog, ako je bolest proglašena neizlečivom.

5. Od 1. VII. 1923. nije dozvoljen doplat

skuparinski za učiteljeve roditelje i dedove pa i živili s njimi zajednički.

6. Prva učiteljeva povišica pripada mu iza trogodišnjeg u službu uračunivog službovanja (trijenij). Provizorna i suplentska doba službovanja uračunaju se za trećinu dobe.

7. Inojezični učitelji, koji se sada nalaze u službi, a nisu usposobljeni za talijansko podučavanje, mogu ostati i dalje u službi pod uvetom, da u toku triju godina polože obligatni ispit usposobljenja za talijanski jezik (§ 2. L. D. 22. XI. 1925, br. 2191).

8. Učitelji, koji pokažu, da poseduju neko dovoljno poznavanje mesnog jezika (una conoscenza sufficiente della lingua del paese), imaju prednost imenovanja na onim školama općine, gde se običajno govori različiti jezik od talijanskoga (§ 3. L. D. 22. XI. 1925. N. 2191).

9. Učitelji pomoćnih škola (scuole aperte, sussidiate) primaju 165 lira nagrade za svako dete promaknuto od 1. u 2. razred; lira 375 pak za učenika, koji je primio svedodžbu (certificato) nauka niže osnovne škole. (T. N. 22. I. 1925. N. 432). Ministar prosvete želi ovime, da se množe ove škole proti analfabetizmu. Potrebne prostorije ovih škola imaju namaknuti privatnici, općine. (R. O. 4. IX. 1925. N. 1722).

10. Kralj. dekretom bili su nekoji učitelji odlikovani diplomama (diplomi di benemerita) I., II. in III. reda medaljama iza 40 godina zaslužnog učiteljevanja, bilo radi neumornog, uspešnog rada u korist osnovne nastave i uzgoja pomlatka.

11. Do čitave plaće imaju pravo oni, koji su iz obiteljskih razloga za 15 dana na dopustu; preko toga roka ne.

12. Da bude neki učitelj stalno namešten dosti je, da nije manje od 25 meseci podučavao u prvom trijeniju (trogodištu).

13. Oni, koji podučavaju (supliraju) u dva odelka (jutrom i popodne) 6 sati dnevno, pripada im osim plaće nagrada 71 lira čista.

14. Glede sposobnosti učiteljeve za podučavanje veronauka odlučuje crkvena oblast na predlog didaktičnog ravnatelja. U protivnom mnenju i nesuglasici odlučuje nadzornik i proeditor.

15. Nijedna redovita škola (classificata) ne sme imati više od 60 učenika.

16. Učiteljima, koji podučavaju dva razna razreda ili dva odeljenja istog razreda, pripada 800 lira nagrade osim redovite plate.

17. Na zabave «spettacoli e trattenimenti» što se priredjuju za narod uz ustupninu, pa bilo i u dobrotvorne svrhe, plaća se državi 10% od blatnog prihoda; 15% plaćaju prozaičke i muzičke predstave.

18. Gosp. ministar Fedele svojom okružnicom od 15. 11. 1925. pozivlje sve nastavnike da svojom podukom nastoje probuditi ljubav za poljodelstvo, pa da naumice jedan ili dva puta sedmično drže predavanja deci glede podignuća domaćeg poljodelstva osobito žitarica. Ova poduka osobito se ima gojiti u nastavnom tečaju (corso integrativo). Imadu se držati konference prigodom kojih držat će predavanja o poljodelstvu versirani učitelji. Ove konference imaju se obdržavati **nekom slavnošću** (con una certa solennità) uz prisutnost sve mladeži. Imadu priskočiti u pomoć druge organizacije. Nalaže konačno strogo se držati ovih naloga.

Delovna šola

(Nadaljevanje.)

Najlaže predelujejo učenci kovino v mrzlem stanju, pri čemer ni glavni cilj izučiti se za ključaničarja, temveč le praktično poznanje (le poznanje) piljenja, rezanja, rezanja vijakov in brušenja. Hotel bi, da me prav razumejo: v nekaterih mesecih ni mogoče izobraziti kovinskega delavca, in to tudi ni naloga izobraževalne delovne šole. Toda glavne procedure teh del poznati, jih razumeti — to je možno in le to tudi hočemo; poočitenje splošnih temeljev (osnov) potom metode, da učenec sam izvrši.

Kar se tiče kovaškega dela, se mi zdi mogoče le demonstriranje (razžariti, variti, kovati, oblikovati). Tako se učenec uvede v nazorno pojmovanje procesa obdelovanja železa: ruda, rudno skladišče, plavež, lito železo, taljenje, litje, pločevina, žica, obroči, palice, valjanje železa, razni valji, metode kovanja — ročno kladivo, parni kotel, njegovi deli, rja in nje pobijanje. Če bi se posrečilo uvesti v šolo katerokoli delo, bi bila to najbrže dela iz pločevine in žice.

Zelo dosti časa moramo v tem letu porabiti za ekskurzije, ki se morajo prirediti pogosto in s pazljivostjo in katerih cilj so fabrike. V glavnem bomo obiskovali livarne železa in sicer tako pogosto, da se v nje nekako vživimo, za kar nam je načrt spoznavanja strojev že znan. Vse tvorniško življenje z vsemi tehničnimi in socialnimi črtami bo vstalo pred nami. Metoda

je sistematično analiziranje in poročanje o ekskurzijah.

Kovinska dela nam bodo oskrbela množino znanja iz fizike. Vrsto nam že znanih problemov mehanike bomo spopolnili s spoznavanjem motorjev in z risanjem nekomplikiranih shem strojev. Pojasnili bomo lastnosti trdnih teles (odpor materije, trdota in elastičnost, pojeklenje, trdotna lestvica, razteznost, kovnost) in prešli k toploti (prevajanje toplote, konvekcija, taljenje, strjanje, kuhanje; zacinenje in varjenje), naučimo se določati specifično težo, vplivanje in deformiranje; pri studiju parnega kotla spoznavamo pritisk in njegovo preračunavanje ter vidimo, kako se preizkuša kotel; končno spoznamo tudi električno napeljavo, t. j. nam je povod, da natančneje spoznamo elektriciteto (element, tok, žarnica, obločnica, napeljava in sheme, elektromagnet, ponikljanje, galvanoplastika, metalurgija, zvonec, telegraf, elektromotor, telefon, elektroskop, Leydenska steklenica, kondenzator, električni kolovrat, generator). Pravtako si pridobimo elementarna znanja iz področja fizike (nauk o tekočinah — poleti pri vodi, nauk o plinih — o vsakem času, optika — že v prejšnjem letu v zvezi z mikroskopom in na sploh optični aparati, akustika — v zvezi s petjem in godbo: strune, trobenta, rezonator, odmev, zvok, vzrok zvoka, muzikalna glasovna lestvica, harmonija in disonanca.

Seznanenje s tvornico nam bo razširilo znanje, ki ga imamo o rudinstvu še iz poletja (apnenec, glina, pesek, apno, cement, fayence, granit, kremen, rude, oglje in njih kemija). Ri-

sanje strojnih delov nam da projekcije prizmatičnih, valjastih, piramidnih in stožčatih teles (železni obroči, deske, tramovi, grede, nakovalo, kladivo) in mi se učimo določati obseg in težo telesa po risbi. Usposobimo se risati sheme cilindrov, batov, vijakov, matic, škripcev z bremenom (krogova tangenta, gonilna jermena in prestave zobnih koles. Naučimo se tehničnega risanja in ž njim mehanike in stereometrije. Istočasno nadaljujemo risanje diagramov in vajo v grafiki.

Razen ekskurzij v železolivarne bomo napravili tudi vrsto ekskurzij v tvornice strojev. Te ekskurzije nam omogočijo, da se približamo neki «filozofiji delovnih procesov». Že ko smo

obdelovali les, smo spoznali, kako so vsa orodja nastala iz nekaterih redkih prvotnih orodij (bat, žaga, kladivo, oblič, dleto, vijak in koto-mer). Pri proučevanju kovin se nam je nudila priložnost, zamislivši se v spremembe oblik železnih orodij (in njih vzrokov) poglobiti se: v spremenjene oblike žage, kladiva, svedra, želez za prebijanje in zakovic. Tu vidimo tudi stroje za vrtnanje in rezanje ter parno kladivo. Vidimo elemente strojev in se **nahajamo v laboratoriju proizvodnje najpopolnejših orodij.**

Zgodovina in filozofija delovnih orodij človeka — to je naš uspeh. Pozicija, ki jo zavzema delo v družbi sedanjosti in socialni problemi — to je naš zadnji tema. (Dalje.)

Vprašanja in odgovori

Ali je mogoče doseči premestitev v občine ene ali druge pokrajine tudi če se službuje še le prva tri leta?

Da, po predpisih poslovnika. V druge pokrajine pa v soglasju s kr. proveditorjem.

Ali je mogoče, da se učitelj premesti na prošnjo, neglede na predpise?

Da, če učitelj prosi, da ga premeste v rojstni kraj ali v bivališče rodbine ali v nje bližino, kadar na to mesto ne žele tudi drugi. Na ta način je mogoče zasesti do 31. julija $\frac{1}{3}$ mest.

Ali so slučaj, da se premesti iz drugih vzrokov tekom leta?

Da, na prošnjo, ki je utemeljena z upravičenimi osebnimi ali rodbinskimi razlogi, ali iz službenih vzrokov, kar je navesti. V takih slučajih se odkaze mesto le provizorično, odkazanje definitivnega mesta se izvrši v normalnem roku premeščanj.

Ali se more učitelj pokrajinske uprave prenesti v samoupravno občino in narobe?

Da, če soglašata občina in kr. proveditor.

Kako je urejeno vprašanje premestitev?

Kr. proveditor objavi imenik prostih mest. Ni določen mesec, kdaj naj se to izvrši. Razume

se, da bi se moralo to zgoditi v maju. Na vsak način bi se prizadeti morali obrniti do določenih uprav za premeščanje. Potrebno je, da so dovršili vsaj dve leti na mestih, kjer se nahajajo. To se more opustiti le v slučaju «izrednih vrov, primerno dokazanih». Ne more se zahtevati več kot pet mest. Ne upošteva se zahteva nedoločenih mest. Prošnja mora navajati: a) ime in priimek, rojstni kraj, naslov prosilca; b) mesto (občina, frakcija, pokrajina) in svojstvo (deška, dekliška, mešana) šole, v kateri prosilec službuje; c) čas, od kadar službuje na dosedanjem mestu; d) zaprosena mesta po preferenčni vrsti; e) razlogi (osebni, rodbinski, zdravstveni), zaradi katerih se želi premeščanje, zadostno pojasnjeni; f) leta, meseci in dnevi službovanja do 31. maja tekočega leta v svojstvu titularnega učitelja z definitivnim imenovanjem; g) trajanje in doba zamud ter število izvršenih učnih lekcij v vsakem letu zadnjih dveh let; h) število otrok, vpisanih v zadnjih dveh letih.

Poleg tega mora imeti prošnja spričevala, ki jih izdajo pristojne oblasti, listine, ki dokažejo navedene razloge (spričevalo bivališča zakonskih, rodbine, rodbinski izkaz, izkaz o studiju otrok, zdravniško spričevalo itd. (Dalje.)

0 sestavljenih besedah

(Nadaljevanje.)

6.) Dva pridevnika, ki ne značita dvojne kakovosti, ne moreta tvoriti spojenke. Imamo premnogo primerov, ki jih pišemo skupaj, čeprav niso spojenke. Take napačne spojenke so na pr. sivkastorjav, svetlosiv, zlatorumen. V teh primerih ni prvi del več pridevnik, ampak je nastal iz njega načinovni prislov. Zato vprašam: kako je rjav? in odgovarjam: sivkasto! Kako siv? — Svetlo! Kako rumen? Zlato! Ti prislovi ne morejo tvoriti s pridevnikom spojenke, kot je ne morejo tvoriti nobeni prislovi. Takšne pridevniške sestavljenke so:

a) Besedne skupine, ki značijo mešane ali prehodne barve, se ne smejo pisati skupaj: sivkastorjav, rumenkastozelen, rjavkastosiv, zelenkastomoder, modrikastosiv, ampak se pišejo narazen, ker je prvi del načinovni prislov, ki tvori besedo zase: sivkasto rjav, rumenkasto zelen, rjavkasto siv, zelenkasto rumen, zelenkasto moder, modrikasto siv. — Rumenkasto zeleni list je zelen, a opaža se na njem tudi nekaj primesi rumene barve, na rjavkasto zelenem

listu pa nekaj rjave. Rumenozelene barve ni; ali je rumena ali zelena, ki pa more cikati vsaka izmed teh dveh ali na rumeno ali na zeleno; torej ali rumenkasto zelen, kjer dominira zelena barva, ali pa zelenkasto rumen, kjer dominira rumena barva. Kot smo omenili zgoraj, je rumenzelen predmet pobarvan v presledkih z rumeno in zeleno barvo, ki se na predmetu natančno ločita.

b) Besedne skupine, ki značijo nečiste ali kak drugi način določene barve, so sestavljenke iz načinovnega prislova in pridevnika. Zato je napačno pisanje umazanobel, temnordeč, svetlomoder, zamolklordeč, živordeč, kričecerdeč, rožnordeč, snežnobel, zlatorumen, medenorumen, kovinskosijajen; prav: umazano bel, temno rdeč, svetlo moder, zamolklo rdeč, živo rdeč, kričeče rdeč, rožno rdeč, snežno bel, zlato rumen, medeno rumen, kovinsko sijajen.

c) Prav takšne sestavljenke so vse besedne skupine, ki sestoje iz načinovnega prislova in pridevnika, oz. deležnika, ki ima pridevni pomen: srebrno čist (glas), kristalno čist, strupeno hud, rožno mlad, rajsko lep, peklensko grd, medeno sladek, visoko leteč, neizmerno visok,

čudno spačen, nedolžno vprašujoč, dekliško prožen, čudovito krasen, rumeno obrobljen, rajsko mil, lepo zveneč, gosto obljuden, presneto neumen, veselo pojoč, slavno znan, razno rdeč, deviško bel, široko zasnovan, dobro premišljen, slabo izvršen; hudo južen; iz tega Hudo južna (pomeni: Hudo južna vas ali dolina) v Baški dolini. To ime se mora pisati narazen, ker je prvi del načinovni prislov: bil sem v Hudo južni, prišel sem iz Hudo južne. (V domačem narečju se izgovarja Huda južna, ker tam glasu o ne izrekajo na koncu besed.)

V vseh teh sestavljenkah pomeni druga be-

sesta pravo kakovost, prva beseda pa znači način te kakovosti.

7.) Spojenke se tvorijo iz pridevnika, ki je postal prislov in nedovršnega glagolskega debla ter povedo kakovost po načinu dejavnosti: grdogled, črnogled, strmogled, debelogled, krivogled, bistrogled, lahkoživ, trdoživ (živ je tu deblo od glagola živeti), daljnogled, drobno-gled. Nekateri izmed teh so postali samostalniki.

8.) Iz pridevnika in glagolskega debla nedovršnih glagolov z obrazilom -en in značijo isto kar one pod 7.): grdogleden, bistrogleden, rado-daren, pravoslaven. (Dalje.)

Feljton

Umetnost in učitelj [August Černigoj]

Prav danes v največjem metežu borbe opazujemo nove smeri na polju umetnosti. Stari narodi (kulture) so dokazali lastno vrednoto časa le v umetnosti t. j. v kolektivnem smislu. Naša generacija se bori prav za to, da doseže ono kolektivno atmosfero, katera nam bo dajala tempo za odpiranje one vizije vrednote duha.

Umetnost ni luksuz, umetnost mora služiti človeku, človek se mora sam oblikovati. Današnja umetnost pa je le luksuz t. j. last posameznikov, ki so siti vsega drugega. Kupujejo umetnost le za pozo t. j. na kvadratni meter, še hujske, ako umetnost obožujejo v lastni spalni sobi, kjer bo v resnici služila samo za nabirati prah.

Umetnost in umetniki živijo zase (kakor kmet kmetu, sosed sosedu), njih delovanje je popolnoma emancipirano od mase, ljudstva. Kar pa pomaga temu strašnemu položaju umetnosti, so knjige in razstave, katere so pa last le gospoda. Moj namen je, da pojasnim v kratkih potezah razvoj moderne umetnosti, od plano-impresionizma do kubizma, t. j. evolucije umetnosti po francoski revoluciji.

Prvi izraz boreče se generacije je plenair

(ozračje) planerizem, ki pomeni, pojmovanje predmeta v naravi s pomočjo luči in zraka (iz slikarskega stališča). Slednja postaneta brez-pojna faktorja umetniškega vpadabljanja. Način slikanja v planerizmu se opaja v tkzv. pojuti-lizmu, t. j. v polaganju barvnih točk ene za drugo; s tem se poda zračna atmosfera, ki gre od gledalca do predmeta t. j. pojmovanje prostorove enote s pomočjo luči, zraka. Ustanovitelj planerizma je Francoz **Monet**. Pozneje se način planerizma razvija v vedno hitrejšem tempu, tako, da mora umetnik vpoštevati tudi čas opazovanja; tedaj razlikujemo planerizem kot atmosfersko barvno vrednoto in poleg tega čas, t. j. nedovršenih elementov slike, ki morajo predstavljati se v izpreminjajoče predmete v prostoru. Ta tempo v planerizmu bomo imenovali impresijo t. j. slika vsebuje vrednost fizičnega značaja — prostornega izmenjavanja predmeta. Prvi impresionist je Francoz **Monet**. Impresionizem se je razvijal v toplem času, človek je podal naravo v polni vrednosti. Francozi so pa na tem polju bili zvesti, dočim so drugi narodi civilizacije plagirali Francoze, boljše: slabo imitirali. Kot vsaka akcija tudi impresionizem (moment opazovanja) polagoma degenerira t. j. ne v lastnem domu v Franciji, temveč v drugih deželah. Zato se zbudi v Italiji nova revolucionarna akcija v umetnosti **futurizem**. (Dalje.)

Razno

Dolga pravda. «Mali list» nadaljuje — polemiko radi masonov pri «Našem glasu». Piše 15. t. m.:

Mi smo že omenili, da je «Učiteljski list» delal reklamo za glasilo svobodomiselnega dijaštva. Kajpada glasila katoliških dijakov ni niti omenil. Izgovarja se tako le: Saj smo lani omenili tudi knjige za verouk. — Iz tega razberemo, da meče «Uč. list» katoliško cerkveno knjigo in brezverski časopis vse v en koš. Urednik ali ne pozna cerkvenih postav, ali pa, če jih pozna, se postavlja navzlic cerkveni postavi na svobodomiselno stališče. Iz izkušnje zadnjih let lahko sodimo, da velja drugi sklep. Dobro, da vemo. Na to dejstvo opozarjamo učiteljstvo, ki še ni zavrglo Cerkev, in pa druge naše organizacije.

Hude grehe razkrivajo gospodje «Malega lista» na «Učit. listu» in njegovem uredniku: za liberalizmom, kapitalizmom, ateizmom je prišla še verska indiferentnost na vrsto. «Uč. list»

meče «Kateheze» in «Naš glas» (t. j. glas masonske lože dijaštva) kar v en koš! Strašno in bogokletno! Glasila katoliškega dijaštva niti ne omeni, dasi mu ga — niti na ogled niso poslali! Tudi knjig družbe sv. Mohorja ni letos urednik omenil. Lani je to še storil, ker jih je še dobil na ogled; letos tone — nesrečnež — v brezno masonstva. Tako je urednik očitno zavrgel Cerkev in cerkvene postave, kakor se tudi posvetnim ne mara pokoriti. Govorili smo. —

Hude grehe razkrinkavajo gospodje «Malega lista» na človeku, ki ni imel — mea culpa — v uri slabosti dolžnega spoštovanja do naših velezaslužnih, častivrednih poslancev...

Slovo. Ko odhaja v Jugoslavijo, pozdravlja vse tovariše(-ice) in prijatelje, od katerih se nista mogla osebno posloviti. — Jože in Tončka Rupnik.

Zakasnitev. Današnja številka «Učiteljskega lista» ter 4. štev. «Novega roda» sta zakasnila za nekaj dni radi dela v tiskarni z jubilejno številko «Eдинosti».